

УДК 657.2

Ужва А.М., к.е.н., доцент,

Тімкова О.В.

Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

У статті досліджено економічну сутність зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, розглянуто особливості їх формування у фінансовій звітності. Запропоновано шляхи вдосконалення обліку поточних зобов'язань на підприємстві.

Ключові слова: зобов'язання, постачальники, фінансова звітність.

Uzhva A., Timkova O.

FORMATION CURRENT LIABILITIES TO SUPPLIERS AND CONTRACTORS IN THE FINANCIAL STATEMENTS

The economic essence of obligations before suppliers and contractors was investigated in the article. Features of their formation in financial statements were considered. On the base of the conducted research the ways of perfection of account of this type of obligations are offered.

Key words: obligations, suppliers, financial reporting.

Ужва А.М., Тімкова Е.В.

ФОРМИРОВАНИЕ ТЕКУЩИХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ ПЕРЕД ПОСТАВЩИКАМИ И ПОДРЯДЧИКАМИ В ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

В статье исследована экономическая сущность обязательств перед поставщиками и подрядчиками, рассмотрены особенности их формирования в финансовой отчетности. Предложены пути совершенствования учета текущих обязательств на предприятии.

Ключевые слова: обязательства, поставщики, финансовая отчетность.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Трансформація економіки та інтеграція України у світовий економічний простір характеризується розвитком та диференціацією

Ужва А.М., Тімкова О.В.

форм господарювання підприємств. Сьогодні діяльність будь-якого підприємства незалежно від форми власності не можлива без взаємодії зі сторонніми організаціями, які забезпечують підприємство необхідними для діяльності ресурсами, а також виконують роботи та надають послуги. Через різницю у часі між моментами постачання та сплати за рахунками у підприємства виникає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Розмір даного виду зобов'язань потрібно ретельно контролювати, адже з однієї сторони вони представляють собою тимчасово вільні обігові кошти, а з іншої – чинять вплив на фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання. Недосконалість розрахунків з постачальниками та підрядниками часто стає причиною виникнення значної кредиторської заборгованості, що призводить до порушення фінансової й розрахункової дисциплін. Причиною порушення розрахункової й фінансової дисциплін може бути як недосконалість ведення бухгалтерського обліку за розрахунковими операціями, недбалість працівників, так і шахрайство, зловживання службовими повноваженнями. Тому набуває великого значення правильне, ефективне та своєчасне ведення розрахунків з постачальниками та підрядниками та достовірне їх відображення у фінансовій звітності підприємства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблем. Проблемам оптимізації та контролю стану розрахунків з постачальниками та підрядниками та їх правдивого відображення у фінансовій звітності присвячені праці таких вітчизняних вчених як Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, Г.В. Власюк, С.Ф. Голов, В.М. Добровський та багатьох інших. Не обминули дану проблему й праці таких зарубіжних вчених: Л.А. Бернстайна, М.Ф. Ван Бреда, Е.С. Хендріксена та інших. В них розглянуто наукові підходи до регулювання, підтримання оптимальної частки поточних зобов'язань за товари, роботи, послуги у фінансовій звітності, обґрунтовано їх вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Проте, в умовах сьогодення відсутня цілісна методика визначення економічної сутності зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, порядку їх відображення в обліку й звітності, яка б забезпечувала беззаперечну якість та прозорість даної інформації.

Цілі статті. Метою статті є дослідження економічної сутності зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, визначення основних принципів регулювання їх частки у фінансовій звітності та

впливу на оцінку фінансового стану підприємства з урахуванням діючого законодавства України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У процесі господарської діяльності підприємства вступають у взаємовідносини з постачальниками та підрядниками з приводу придбання запасів, основних засобів, отримання послуг тощо. Такі операції супроводжуються відповідними розрахунками. Розрахунки з постачальниками та підрядниками, ще до недавнього, відображались в IV розділі «Поточні зобов'язання» пасиву Балансу (ф. № 1) рядком 530 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги». Тепер же такі зобов'язання представлені в III розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення» пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» [1].

Потрібно відмітити, що поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги є найпоширенішим видом зобов'язань і займає досить вагомую частину зобов'язань українських підприємств. На промислових підприємствах Миколаївської області частка зобов'язань перед постачальниками та підрядниками постійно зростає (рис. 1).

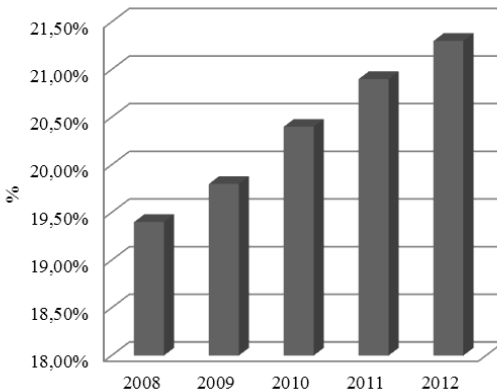

Рис. 1. Питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на промислових підприємствах Миколаївської області [2]

Так, якщо станом на 31.12.2008 р. ця величина складала 19,4%, то вже станом на 31.12.2012 р. її питома вага у загальній величині

активів зростає до 21,3%. Таке зростання пояснюється тим, що даний вид заборгованості є порівняно дешевою відстрочкою порівняно з банківським кредитуванням, тобто підприємство може майже за дарма користуватись коштами інших підприємств. Однак з такою заборгованістю потрібно поводитись дуже обережно, без зловживань, адже значні її розміри можуть стати одним з аргументів відмови інших підприємств, фінансових структур у співпраці.

Аналізуючи Звіт про фінансовий стан, можна прослідкувати вплив частки зобов'язань за товари, роботи, послуги у пасивах підприємства на ліквідність суб'єкта господарювання шляхом розрахунку таких фінансових коефіцієнтів, як: коефіцієнт загальної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття); коефіцієнта швидкої ліквідності; коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Загальний коефіцієнт покриття характеризує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань підприємства та показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань [3, 287]. Він показує скільки грошових одиниць оборотних засобів припадає на кожен грошову одиницю короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності аналогічний коефіцієнту покриття, але обчислюється за вужчим колом поточних активів – з розрахунку виключають найменш ліквідну їх частину – виробничі запаси. Запаси є найменш ліквідними через те, що кошти, які можна отримати у разі їх вимушеної реалізації, можуть бути суттєво меншими за витрати на їх придбання. Тому коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства [3, с. 317]. Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами. Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства і показує, яку частину поточних зобов'язань можна за необхідності погасити негайно. Він обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань [3, с. 333].

Таким чином, на нашу думку, розмір заборгованості підприємства перед постачальниками та підрядниками прямо впливає на показники ліквідності. Між ліквідністю та даним видом заборгованості існує обернена залежність: чим вищий рівень поточної кредиторської заборгованості, тим нижче рівень ліквідності.

Документальним підтвердженням відносин між постачальниками, підрядниками та підприємством є договір. Укладення договору сприяє виникненню юридичного зобов'язання, яке ніяк не відображається на рахунках бухгалтерського обліку та в балансі. Це зобов'язання з'явиться в обліку лише після того, як суб'єкти господарювання перейдуть до виконання взятих на себе обов'язків і відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Зобов'язання» його оцінка буде достовірно визначена та існуватиме ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення [4]. Така неузгодженість правового та облікового законодавства призводить до викривлення звітної інформації про фінансовий стан підприємства. На нашу думку, цю проблему можна вирішити шляхом відображення юридичних зобов'язань на позабалансовому рахунку 042 «Непередбачені зобов'язання» та у примітках до фінансової звітності. Після ж набуття юридичними зобов'язаннями усіх критеріїв відповідності бухгалтерського обліку, їх потрібно виключити з позабалансового рахунку і відображати на балансових рахунках та у балансі підприємства. Такий порядок відображення зобов'язань підприємства забезпечить користувачів фінансової звітності достовірною та обґрунтованою інформацією про борги підприємства та його платоспроможність.

Для раціонального та своєчасного контролю та управління поточною кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги доцільно вести її аналітичний облік за певними групами. Ми пропонуємо при цьому брати до уваги такі ознаки, як: термін погашення та виконання умов погашення. За терміном погашення заборгованість доцільно розділити на три групи: до трьох місяців; від трьох до шести місяців; від шести до дванадцяти місяців. А от щодо такої класифікаційної ознаки, як виконання умов погашення, то за нею заборгованість поділяють на наступні три групи: заборгованість, термін погашення якої ще не настав; відстрочена заборгованість; прострочена заборгованість.

Для обліку розрахунків за одержані ресурси, виконані роботи та надані послуги Планом рахунків передбачено активний рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». А інструкцією про застосування Плану рахунків передбачено три субрахунки до даного рахунку: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ». Така деталізація є беззаперечно доречною та

зручною, але, на нашу думку, вона є не достатньо детальною. Ми пропонуємо до кожного з наведених раніше субрахунків відкривати наступні аналітичні рахунки: 631/1 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін сплати якої ще не настав», 631/2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками», 631/3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками», 632/1 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін сплати якої ще не настав», 632/2 «Відстрочена заборгованість перед іноземними постачальниками», 632/3 «Прострочена заборгованість перед іноземними постачальниками». А от заборгованість за надані послуги ми вважаємо, доцільно акумулювати на субрахунок 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

На нашу думку, особливу увагу керівництво підприємства повинне приділяти залишкам рахунків, що обліковують прострочену заборгованість, щоб своєчасно вживати необхідні жорсткі заходи. Також ми вважаємо, що є несправедливим та неправильним те, що залишки цих рахунків ніяким чином не акцентуються у фінансовій звітності. Тому ми пропонуємо до Звіту про фінансовий стан під рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» додати рядок 1616 з назвою «у тому числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги». Це значною мірою посилить інформативність звітності підприємства і допоможе постачальникам краще розуміти якість майбутніх економічних відносин з даним суб'єктом господарювання.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити деякі висновки:

1. Підтримання поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на оптимальному рівні дозволяє майже за дарма користуватись коштами інших підприємств. В цьому випадку вона позитивно впливає на діяльність підприємства.

2. Між ліквідністю підприємства та поточною кредиторською заборгованістю існує обернена залежність: чим вищий рівень поточної кредиторської заборгованості, тим нижче рівень ліквідності.

3. У момент укладення договору з постачальниками та підрядниками юридичні зобов'язання слід відображати на позабалансовому рахунку 042 «Непередбачені зобов'язання» та у примітках до фінансової звітності. Після ж набуття юридичними зобов'язаннями усіх критеріїв відповідності бухгалтерського обліку, їх потрібно виключити з позабалансового рахунку і відобразити на

балансових рахунках та у балансі підприємства. Такий порядок відображення зобов'язань підприємства забезпечить користувачів фінансової звітності достовірною та обґрунтованою інформацією про борги підприємства та його платоспроможність.

4. Для своєчасного оперативного контролю заборгованість доцільно групувати в аналітичній таблиці за терміном та умовами погашення.

5. Для більш повного відображення фінансового стану підприємства потрібно доповнити Баланс (Звіт про фінансовий стан) інформацією про прострочену кредиторську заборгованість.

На нашу думку, вищенаведені пропозиції сприятимуть оптимізації обліку та контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками.

1. Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
2. Офіційний сайт Головного управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>
3. Білик М.Д., Павлонська О.В., Питуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник – 2-ге видання, без змін – К: КНЕУ, 2007 – 592 с.
4. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками / Г.В. Власюк // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – №5. С. 40–44.